

8. Ἀλληλεπιδράσεις.

Πάντα τῆς ζωῆς τὰ μέρη διέπονται σήμερον, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ νοσηροῦ ἐξωστρεφούς πνεύματος. Ἐν ἰσχυρᾷ δὲ ἀμοιβαία ἐπιδράσει διατελοῦντα ἐπισχύουν αὐτὸ ἐν γένει. Οὕτω π.χ. ἡ ἐκ τῶν φαινομένων τῆς ἀνοργάνου ὕλης μόνον ὀρμωμένη ὑλόφρων ἢ τοῦλάχιστον μηχανικὴ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐν γένει συμβαινόντων ἐρμηνεῖα ἰσχυρῶς προάγει τὴν εἰς τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις ῥοπήν· αὕτη δὲ πάλιν παρακωλύει τὴν διάνοισιν ἀπὸ τῆς συγκεντρώσεως εἰς ἑαυτὴν καὶ βαθυτέρας τῶν πραγμάτων ἐρεύνης· μεγάλως αὐξάνεται ὁσημέραι, ἵνα εἴπωμεν μᾶλλον συγκεκριμένως, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες φοβούμενοι, μὴ ὑστερήσουν εἰς συγχρονισμόν, ἐκδίδονται εἰς συχνοτάτας παννυχίους διασκεδάσεις καὶ οὕτω, παράλυτον τὸν νοῦν ἔχοντες καὶ ἀδυνατοῦντες νὰ διανοοῦνται ἐπιστημονικῶς, γίνονται ἀσυνεῖδητοι καὶ ἀπιστοὶ πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἐκλαμβάνουν τὸ ἔργον αὐτῶν ἀπλῶς καὶ μόνον ὡς μέσον πορισμοῦ χρήματος καὶ τῶν ἄλλων ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν. Προάγει ὁ ἀκόρεστος πλουτισμὸς τὰς ἐξωτερικὰς τέρψεις, χαλαρώνει ἢ καὶ διαλύει τοὺς οἰκογενειακοὺς δεσμούς, προάγει τὴν ἀγαμίαν, καθιστᾷ δυσχερέστατον τὸν οἰκογενειακὸν βίον τῶν πτωχοτέρων· καὶ αὐτὸς δὲ (ὁ ἀκόρεστος δηλαδὴ πλουτισμὸς) ἰσχυρῶς ἐπισχύεται ὑπὸ τῶν ὑλοφρόνων διδασμάτων τῆς ὑπὸ νοσηρᾶς ἐξωστρεφείας διαπνεομένης ἐπιστήμης, ὑπὸ τῆς μανικῆς ῥοπῆς εἰς ἐξωτερικὰς τέρψεις κ.τ.τ. Προάγει ταύτην ἡ σημερινὴ νοσηρὰ τέχνη καὶ τὴν ὑλοφροσύνην ἐν γένει καθὼς καὶ αὕτη ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν ἄλλων τῆς ζωῆς μερῶν ἐξωθεῖται εἰς τὴν νοσηρὰν ὑπερβολὴν καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ὅθεν ὁ ἀνθρώπινος βίος, τοῦ ὁποῖου αἱ διάφοροι ἐκδηλώσεις διατελοῦν, ὡς εἶκος, ἐν ἀλληλεπιδράσει βαθείᾳ, εἰς πάσας τὰς πεπολιτισμένους χώρας τὴν σήμερον νοσεῖ. Καὶ τὴν νόσον ταύτην τὴν ψυχικὴν (ἥτις καὶ σωματικὰς νόσους ἐπιφέρει) διαβλέπει τις σαφῶς εἰς τὴν φυσιογνωμίαν, εἰς τὰς χειρονομίας, εἰς τὴν βᾶδισιν, εἰς τὸν τόνον τῆς φωνῆς κατὰ τὴν ὁμιλίαν, εἰς

τὸ εὐερέθιστον καὶ φίλερι, εἰς τὰς αὐπνίας, εἰς τὴν ἀπαισιοδοξίαν καὶ ἀπογοήτευσιν, καταλήγουσαν πολλάκις εἰς αὐτοκτονίαν, εἰς ποικίλας ὑστερικές ἐνοχλήσεις, εἰς ἐκδηλωτέρας νευρώσεις καὶ τέλος πολλάκις εἰς καθαρὰς φρενοπαθείας.

Μέγα δὲ παράδειγμα τῆς κατατρυχούσης τὴν ἀνθρωπότητα δεινῆς ψυχικῆς ταραχῆς ὑπῆρξαν αἱ θηριωδίαί τοῦ οἰκουμενικοῦ πολέμου τοῦ 1914 καὶ αἱ μετ' αὐτὸν μέχρι τῆς σήμερον πανταχοῦ σχεδὸν ἀναφανόμεναι ἰσχυρότεραι ἢ ἀσθενέστεραι ἀπανθρωπία καὶ ἀγριότητες, τὰς ὁποίας μάτην πολλάκις ἀγωνίζονται νὰ καλύψουν προσωπεῖα δῆθεν εὐγενῶν τρόπων συμπεριφορᾶς.

Ἄλλὰ θὰ ἦτο πλάνη νὰ νομίση τις, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης εἶναι οὕτω τεταραγμένη ἀπὸ τινῶν μόνον ὀλίγων ἐτῶν. Ἡ ταραχὴ κατάγεται ἀπὸ πολὺ παλαιότερων χρόνων· βαθέως δὲ συνησθάνθησαν καὶ ἐξέφρασαν αὐτὴν ἐξαίρετοὶ τινες ἄνδρες, τῶν ὁποίων τὴν γνώμην δι' ὀλίγων παραθέτομεν ἐν τοῖς ἐξῆς.

9. Ὁ Νίτσε καὶ ἄλλοι περὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας

«Γνωρίζω τὴν μοῖράν μου, ἔγραφεν ὁ Νίτσε προφητεύων ἐν τῷ βιβλίῳ *Ecce Homo*, θὰ ἔλθῃ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὄνομά μου θὰ ὑπενθυμίζῃ τερατῶδες τι, κρίσιν, παρομοία πρὸς τὴν ὁποίαν οὐδέποτε ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς Γῆς, τὴν βαθυτάτην τῆς συνειδήσεως σύγκρουσιν, ἀπόφασιν δὲ ὡς διὰ μαγείας ἀναχθεῖσαν εἰς τὴν συνείδησιν κατὰ παντός, ὅπερ μέχρι τοῦδε ἐπιστεύετο, ἀπητεῖτο, ἐνομίζετο ἱερὸν... θὰ ἔχωμεν συγκλονισμούς, σεισμικοὺς σπασμούς, μετακίνησιν ὁρέων καὶ κοιλάδων, περὶ τῶν ὁποίων οὐδεὶς οὐδέποτε ὠνειρεύθη μέχρι τοῦδε. Θὰ γίνωνται πόλεμοι, ὅμοιοι πρὸς τοὺς ὁποίους οὐδέποτε ἔγιναν ἐπὶ τῆς Γῆς.». Ὁ μέγας τοῦ 1914 πόλεμος, ἡ ῥωσικὴ ἐπαναστάσις καὶ αἱ ἄλλαι πολλαχοῦ συμβαίνουσαι ἐπαναστάσεις καὶ ταραχαὶ ἐπεβεβαίωσαν, ὅσα ὁ μέγας οὗτος σχιζόθυμος (ἐνδοστρεφῆς) προεφήτευσεν ὀρμώμενος ἐκ τῆς σφοδροτάτης συγκρούσεως τῶν ἐναντίων ῥοπῶν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ ἔργῳ

«Schopenhauer als Erzähler» (1874) γράφει: «Οὐδέποτε ὁ κόσμος ἦτο περισσότερο κόσμος, οὐδέποτε πτωχότερος εἰς ἀγάπην καὶ ἀγαθότητα. Ἀπὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος εἰς οὐδέν ἄλλο εἴμεθα παρεσκευασμένοι παρὰ εἰς βαθυτάτους ἐκ θεμελίων συγκλονισμούς τῶν πάντων. Ὅτι τὰ άτομα φέρονται, ὡς ἐάν δέν γνωρίζουν τίποτε περὶ πάντων τούτων τῶν ἀγωνιωδῶν μεριμνῶν, δέν μᾶς παραπλανᾷ ἡ ἀνησυχία αὐτῶν δεικνύει, πόσον καλῶς γινώσκουν περὶ αὐτῶν.... Οὐδέποτε εἶχομεν μεγαλυτέραν ἀνάγκην ἠθικῶν παιδαγωγῶν καὶ οὐδέποτε ἦτο ἀπιθανώτερον νὰ εὐρωμεν αὐτούς. Κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς οἱ ἰατροὶ εἶναι ἀναγκαιότατοι, κατὰ τὰς ἐπιδημίας δηλαδή, αὐτοὶ οὗτοι εἶναι περισσότερο παντός ἄλλου ἐκτεθειμένοι εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους. Ποῦ εἶναι οἱ ἰατροὶ τῆς νεωτέρας ἀνθρωπότητος, οἵτινες οἱ ἴδιοι ἴστανται ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν τόσο σταθεροὶ καὶ ὑγιεῖς, ὥστε νὰ δύνανται νὰ κρατοῦν ὀρθόν καὶ ἄλλον τινὰ καὶ νὰ τὸν χειραγωγοῦν; Αἱ ἄριστα προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς μας κατελήφθησαν ὑπὸ τινος ἐπισκοπήσεως καὶ ἀμβλύτητος, ὑπ' αἰωνίας τινός ἀηδίας πρὸς τὸν ἀγῶνα τῆς ὑποκρισίας κατὰ τῆς ἐντιμότητος, ὅστις διεξάγεται εἰς τὸ στήθος αὐτῶν, ὑπὸ τῆς παραχῆς, ἣν πάσχει ἡ πεποίθησις εἰς ἑαυτούς. Διὰ δὲ τοῦτο εἶναι ὅλως ἀνίκανοι νὰ γίνουν ὁδηγοὶ ἅμα καὶ τιμωροὶ ἄλλων. Θὰ ηὐχόμεν νὰ εὐρω ὡς παιδαγωγὸν ἓνα ἀληθινὸν φιλόσοφον, ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνυψῶν ἄλλους ὑπεράνω τῆς ψυχικῆς ἐνδείας, καθόσον αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐποχῆς, καὶ ὁ ὁποῖος θὰ ἐδίδασκε πάλιν, ὅτι ὀφείλει τις νὰ εἶναι εἰς τὰς σκέψεις καὶ εἰς τὴν ζωὴν του ἀ π λ ο ὕ ς καὶ ἔ ν τ ι μ ο ς ἐπομένως ἀ σ υ γ χ ρ ὄ ν ι σ τ ο ς ¹ κατὰ τὴν βαθυτάτην τῆς λέξεως ταύτης σημασίαν· διότι οἱ ἄνθρωποι εἶναι σήμερον τόσο πολλαπλοὶ καὶ πολύπλοκοι, ὥστε κατ' ἀνάγκην γίνονται ἄτιμοι, ὅσάκις ἐν γένει θέλουν νὰ ὁμιλοῦν, νὰ ἐκφράζου γνώμας καὶ νὰ πράττου κατ' αὐτάς».

1. Ἡ διὰ μεγαλυτέρων γραμμάτων ἑξαρσις ὀφείλεται εἰς ἡμᾶς.

Και ἄλλοι δὲ τῶν ἐξεχόντων συγχρόνων ὁμοία περὶ τοῦ τεταραγμένου πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας λέγουσι. Οὕτω ὁ W. James μετὰ θλίψεως λέγει, ὅτι «ἀναγκαζόμεθα νὰ ζῶμεν μόνον ἐν τῇ ἰδίᾳ ἡμῶν ἐπιφανείᾳ». Ὁ Rabindranath Tagore κάμνει λόγον περὶ τῆς «ἐξαγριώσεως τοῦ ἀνθρώπου» καὶ ὁ L. Klages περὶ τῆς «αὐταποσυνθέσεως τῆς βαθυτέρας τοῦ ἀνθρώπου φύσεως», περὶ τῆς εἰς τὸν ὄλεθρον καταφερομένης ψυχῆς. Ἄλλ' οὐδεὶς ἄλλος τὸ πρῶτον κατέδειξε διὰ βαθείας ἐπιμελημένης ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης οὕτω λαμπρῶς τὴν γενικὴν ψυχικὴν διάσπασιν καὶ ἀποσύνθεσιν τῆς ἐποχῆς μας, ἣν μάτην ἀγωνίζεται νὰ ἀποκρύψει ἢ ὁμαλῇ φαινομένη ἐπιφάνεια τῆς ὑφ' ὠρισμένους κοινούς δῆθεν ὑγιεῖς κανόνας τῆς ἐξωτερικῆς συμπεριφορᾶς παρερχομένης ζωῆς, ὅσον ὁ Freud. Καίτοι οὗτος διὰ τῆς ἄκρας μονομερείας τῆς περὶ Παναφροδισίας θεωρίας του συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόοδον τῆς ψυχικῆς ἀποσυνθέσεως τῆς ἐποχῆς μας, ὅμως εἰς αὐτὸν τὸ πρῶτον ὀφείλεται ἢ δι' ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης ἀποκάλυψιν καὶ ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἀνειλικρινείας καὶ ὑποκρισίας τῆς συγχρόνου κοινωνίας καὶ ἡ ὑπόδειξις τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν αὐτογνωσίαν, εἰς τὴν αὐτοπειθαρχίαν καὶ εἰς τὴν φιλαλήθειαν. Τοῦτον δ' ἠκολούθησαν κατ' ἴδιον ἕκαστος τρόπον ὁ A. Adler, ὁ C. Jung καὶ ἄλλοι.

Νομίζομεν, ὅτι κατεδείχθη ἐπαρκῶς, ὅποῖον πνεῦμα διέπει τὴν ἐποχὴν μας. Διαφαίνεται δὲ καὶ ἡ ὁδός, τὴν ὁποῖαν ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ ἡ ἀνθρωπότης πρὸς ἀνάρρωσιν τῆς. Ταύτην ὑπέδειξεν ὁ Νίτσε ἐν γενικαῖς γραμμαῖς πρὸ ἐτῶν 60 περίπου, ὡς εἶδομεν, ἀναζητῶν πρὸς διαπαιδαγώγησιν τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος γνησίους φιλοσόφους σκεπτομένους καὶ ζῶντας κατὰ τρόπον ἀπλοῦν καὶ ἔντιμον, ὄντας ἀσυγχρονίστους, δηλαδὴ ἐναντιούμενους πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ ὁδὸς αὕτη, ἡ ἀγούσα εἰς τὴν ἀνάρρωσιν, εἶναι ἡ τῆς με-

ρικής ἀποστροφῆς τῆς συνειδήσεως ἀπὸ τοῦ ἔξω κόσμου καὶ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸν ἔνδον.

Τὴν ὁδὸν ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τινῶν δεκαετιῶν. Ὁ ἥλιος τῆς ἐξωστρεφείας μεσουρανήσας βαίνει βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον πρὸς τὴν Δύσιν. Ὁ τῆς ἐνδοστρεφείας ἀνατέλλει. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τῆς ἐξωστρεφείας εἶναι τὸ ἰσχυρότερον· ἐλαττοῦται ὁμοῦς ὀλίγον κατ' ὀλίγον· τὸ τῆς ἐνδοστρεφείας εἶναι μὲν ἀσθενέστερον, ἀλλὰ βαίνει διαρκῶς αὐξανόμενον. Ἀκριβῶς ἡ ἐποχὴ μας κατὰ τὴν περιωρισμένην, αὐστηροτέραν τῆς λέξεως σημασίαν, προσφέρεται εἰς τοὺς ὀξύτερον βλέποντας λαμπρὸν τεκμήριον τοῦ κύρους τοῦ Ἡρακλειτείου νόμου τῆς ἐναντίας ῥοῆς. Ζῶμεν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὀσημέραι ὀξύτερος ἀποβαίνει ὁ συνειδητὸς ἀγὼν τῶν ἐναντίων τῆς συνειδήσεως τάσεων, τῆς ἐνδοστρεφείας καὶ τῆς ἐξωστρεφείας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκείνη διαμφισβητεῖ εἰς ταύτην τὸ δικαίωμα τῆς ἀπλύτου κατοχῆς τῆς συνειδήσεως. Τὴν ἀρξαμένην καὶ ὀσημέραι ἐπισχυομένην ἐνδοστρέφειαν θὰ καταδείξωμεν ἐν τοῖς ἑξῆς διὰ πολλῶν τεκμηρίων.

Ἄλλ' ἵνα πληρεστέρα ἀποβῆ ἡ ἔρευνα ἡμῶν, ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ εἴπωμέν τινα καὶ περὶ τῆς θεωρίας ἐκείνης, ἥτις ἀπὸ τινος χρόνου θαρραλεώτερον πάσης ἄλλης ὑπισχνεῖται τὴν ἀνάρρωσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐννοοῦμεν τὴν θεωρίαν τοῦ ὑλόφρονος σοσιαλισμοῦ καὶ δὴ εἰδικώτερον τὴν τοῦ κομμουνισμοῦ.

10. Ὁ κομμουνισμός.

Ἄς ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ ἔξω κόσμου ὑπερβολικὴ ἐξάρτησις τῆς συνειδήσεως ἐξέβαλε τὰς μεγάλας ἰδέας ἐκείνας, ἡ γένεσις τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου, ἀπὸ τῶν ψυχικῶν ἐκείνων δηλαδὴ διαθέσεων, αἱ ὁποῖαι παρήχθησαν ἐκ τῆς ψυχικῆς προσαρμογῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ ἀναριθμῆτων αἰώνων, καὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν πραγματικότητα κύρους ἴσου πρὸς τὸ τῆς ἐξωτερικῆς. Περὶ Θεοῦ, περὶ ψυ-

χῆς, περί ἀθανασίας, περί ἱερότητος τῆς πρὸς παραγωγὴν νέας ζωῆς ἐνώσεως τῶν φύλων κ.τ.τ. μέχρι μὲν πρὸ ὀλίγου οὐδεὶς ἐπετρέπετο νὰ γίνεταί λόγος ἐνώπιον σοβαρῶν νομιζομένων ἐπιστημόνων· σήμερον δὲ μόλις κάπου-κάπου γίνεται ἀνεκτὸς ὁ τολμῶν νὰ κάμνη μνεῖαν αὐτῶν.

Ἐάν ταῦτα ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, δυνάμεθα ἴσως νὰ θεωρήσωμεν τὸν κομμουνισμόν τὴν καθαρωτάτην θεωρητικὴν ἔκφρασιν τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας. Οὐδεμία ἄλλη θεωρία ἐκφράζει λαμπρότερον καὶ εἰλικρινέστερον ἐν παντὶ τὴν εἰς τὴν ἀκροτάτην ὑπερβολὴν ἀνελθοῦσαν ἐξωστρέφειαν τῶν νεωτέρων ἡρώων. Ἀριστὰ δ' ἴσως καταδεικνύεται ἡ ὀρθότης τῆς γνώμης ἡμῶν ταύτης ἰδίᾳ ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ Ρῶσοι προσεπάθησαν νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν πραγματικὴν ζωὴν τὰς ἀρχὰς τοῦ κομμουνισμοῦ. Περί τούτου καλὸν νὰ εἴπωμέν τινα:

Τὰ μέγιστα ἐκτιμῶντες οἱ σημερινοὶ Ρῶσοι τὰς ἐφηρμοσμένας φυσικὰς ἐπιστήμας διώκουσιν ἀμειλίκτως τὴν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀναπτυχθεῖσαν θεωρητικὴν φυσικὴν. Κατ' αὐτῆς ὁ Λενὶν ἐν Διατάγματι ἀποφαίνεται τὰ ἐξῆς: «Ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀναπτυχθεῖσα ἰδεολογία τῆς Φυσικῆς εἶναι ὡσαύτως ἀντιδραστικὴ καὶ θὰ διαρκέσῃ ὡσαύτως ἐπ' ὀλίγον μόνον... Ἡ οὐσία τῆς ἐν τῇ Φυσικῇ κρατούσης ἰδεολογίας εἶναι ἡ ἄρνησις τῆς ἀντικειμενικῆς ἐκείνης ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμῶν δεδομένης πραγματικότητος..»

Ἐν τῇ Βιολογίᾳ τοῦ κομμουνισμοῦ οὐδεμία ἐπιτρέπεται ἀντίρρησις κατὰ τῆς Δαρβινείου θεωρίας περὶ τῆς μηχανικῆς τῶν ὄντων ἐξελίξεως. Τὸ βιβλίον τοῦ Χαϊκκελ, ὅστις, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυριωτάτων τῆς Δαρβινείου θεωρίας ἐκπρονώπων, «Αἰνίγματα τοῦ κόσμου», εὐλόγως ἀπεκλήθη «Ἡ Καινὴ Διαθήκη τοῦ ὕλισμοῦ ἐν γένει».

Τοῦ δὲ διωγμοῦ, ὃν ὑφίσταται ἐν Ρωσίᾳ, ἡ φιλοσοφία, λαμπρὸν τεκμήριον εἶναι ἐγκύκλιος διαταγὴ τῆς χήρας τοῦ Λενί, δι' ἧς ἀπαγορεύεται ἡ ἀνάγνωσις 134 συγγραμμάτων καὶ πάντων τῶν συγγραμμάτων 94 συγγραφέων. Εἰς τοὺς προγε-

γραμμένους δὲ τούτους καταλέγονται ὁ Πλάτων, ὁ Κάντιος, ὁ Σοπενχάουερ, ὁ Σπένσερ, ὁ Ἐρνέστος Μάχ, ὁ Νίτσε κ.λ.π.¹

Πασιγνωστός εἶναι ὁ ἀμειλίκτος πόλεμος κατὰ τῆς θρησκείας, ἥτις, ὡς γνωστόν, εἶναι ἐκ τῶν γνησιωτάτων τῆς ἐνδοστροφείας τέκνων.

Περὶ τῆς ψυχολογίας ὡσαύτως οὐδὲν θέλει νὰ γινώσκῃ ὁ ῥωσικὸς κομμουνισμὸς. Καὶ διὰ τοῦτο ἀντ' αὐτῆς ἐν Ρωσίᾳ ἐπιτρέπεται μόνον ἡ διδασκαλία περὶ ἀντανεκλάσεων τοῦ διασήμου φυσιολόγου Pawloff.

Καὶ ἡ τέχνη δὲ τοῦ Ρωσικοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι παντελῶς ἐξηρητημένη ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων.

Τὸ αὐτὸ ἄκρως ἐξωστρεφὲς πνεῦμα ἐξωθεῖ τὸν κομμουνισμὸν κατὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ εἰς τὴν ἀρνησιν πάσης ἀνωτέρας ἰδέας διεπούσης τὰς γενετησίους σχέσεις τῶν δύο φύλων, αἰτινες κατ' αὐτὸν εἶναι αἱ αὐταὶ ὡς καὶ εἰς τὰ κτήνη.

Ἐν γένει κατὰ τὸν κομμουνισμὸν, ὡς γνωστόν, ὑπάρχει μόνον ὁ ὕλικός κόσμος, καθ' ὃν τρόπον ἀντιλαμβάνεται αὐτὸν πᾶς ἄνθρωπος διὰ τῶν αἰσθήσεων. Περὶ ἑτέρας, ψυχικῆς, πραγματικότητος ὕφ' οἰανδήποτε ἔποψιν οὐδεὶς ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ λόγος. Ἐκ τῆς ἀμειλίκτου δὲ ταύτης ἀπωθήσεως πάσης ἀνωτέρας ἰδέας ἐρμηνεύεται ἡ θηριωδία, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπιδιώκουν οἱ κομμουνισταὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν τῶν.

Ἄλλ' ὅμως ὁ κομμουνισμὸς ἐνέχει καὶ μίαν μεγάλην ἰδέαν, χάριν τῆς πραγματώσεως τῆς ὁποίας πρὸ οὐδεμιᾶς πτοεῖται ἀπανθρωπίας. Ὁ κομμουνισμὸς δηλαδὴ ἀπαιτεῖ ἰσότητα περὶ τὴν διανομὴν τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν. Ἡ ἰδέα ὅμως τῆς ἰσότητος εἶναι δημιούργημα κυρίως τῆς βαθυτέρας φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τῆς πρὸς τὰ ἐνδον στροφῆς τῆς συνειδήσεως· διότι οὐδαμοῦ ἐν τῷ ἔξω κόσμῳ ἀνεύρισκεται αὐτή. Κατὰ ταῦτα ὁ κομμουνισμὸς διέσωσέ τι ὅπου

1) ἴδ.: Fr. Ueberweg, Grundriss der Geschichte der Philosophie, fünftel Teil, Die Philosophie des Auslandes vom Beginn des 19 Jahrhunderts bis auf die Gegenwart, von Tr. K. Oesterreich σελ. 345.

δαίον τῆς ἐνδοστρεφείας προϊόν. Ἄλλ' ἡ ἰσότης εἶναι ἰδέα πρακτικῶς ἀνεφάρμοστος· διότι ἡ πραγματοποίησις αὐτῆς προϋποθέτει τὴν ἐντελῆ τῶν ἀνθρώπων ταυτότητα· οἱ ἄνθρωποι ὁμως καὶ ψυχικῶς καὶ σωματικῶς διαφέρουν ἀλλήλων, καίτοι βέβαια μεγαλύτερα εἶναι ἢ πρὸς ἀλλήλους ὁμοιότης αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἀντὶ τῆς ἰσότητος ἀνάγκη νὰ τίθεται ἡ Δικαιοσύνη, ἥτις ἀπαιτεῖ τὴν εἰς ἕκαστον ἀπόδοσιν τοῦ προσήκοντος, δηλαδὴ παντὸς ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὴν πληρωσιν τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν ἀναγκῶν, αἱ ὅποια κατὰ τὴν ἰδιάζουσαν ἕκαστου ψυχικὴν καὶ σωματικὴν σύστασιν διαφέρουσιν ἐν τινὶ μέτρῳ. Πολὺ βαθύτερον τοῦ σημερινοῦ ὑλόφρονος σοσιαλισμοῦ ἄρα ἔκρινεν ὁ Πλάτων διακρίνων τοὺς πολίτας εἰς τάξεις κατὰ τὰς ἕκάστοτε ἐπικρατούσας ψυχικὰς λειτουργίας καὶ ἀπαιτῶν οὐχὶ ἰσότητα, ἀλλὰ δικαιοσύνην. Ἡ Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος, ὡς γνωστόν, ὀνομάζεται καὶ «λόγος περὶ δικαίου».

Ἄλλ' ἡ ἰσότης, τὴν ὁποῖαν ἀπαιτεῖ ὁ κομμουνισμός, εἶναι πολὺ πλησιέστερα πρὸς τὴν Δικαιοσύνην ἢ ἡ νῦν κρατούσα περὶ τὴν κατανομήν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν ἀνισότης, ἥτις δύναται νὰ κληθῇ ἀδικία.

Κατὰ δὲ τοῦτο οἱ κομμουνισταὶ εἶναι ἠθικῶς ἀνώτεροι πολλῶν ἐκ τῶν ἀντιπάλων των, οἵτινες διὰ παντὸς τρόπου προάγουσιν τὴν ἀδικίαν. Εἶναι δὲ καὶ ἐν γένει ἀξιοὶ περισσοτέρας εὐλαβείας, ὡς εἰλικρινέστεροι, ὡς οὐδὲν τῶν διδαγμάτων αὐτῶν ἀποκρύπτουτες, ἐνῶ πολλοὶ τῶν ἀντιπάλων, οἱ ὅποιοι ἀσπάζονται ὅλην τὴν θεωρίαν τοῦ κομμουνισμοῦ πλην τῆς περὶ τῆς οικονομικῆς ἐξισώσεως ἀπαιτήσεως, ὑποκρίνονται ἰδεολογίαν, τὴν ὁποῖαν πραγματικῶς δὲν ἔχουν.

Τὸ ἀνεφάρμοστον τῆς ἰδέας τῆς ἰσότητος λαμπρότερον πάντως ἄλλου κατέδειξεν ὁ ῥωσικὸς κομμουνισμός. Ὅχι μόνον περὶ ἰσότητος δὲν δύναται νὰ γίνεταί λόγος ἐν Ῥωσίᾳ τὴν σήμερον, ἀλλ' οὐδὲ περὶ στοιχειώδους δικαιοσύνης· διότι ἡ δικαιοσύνη βεβαίως οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ ἀξιοῖ τὴν καταδυναστεύσιν

διὰ τῶν ἀγριωτέρων μέσων τῆς μεγίστης πλειονότητος τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ.

Εἶναι δὲ ἀναπόφευκτος ἡ ἐν τῇ πράξει διαστροφή τῆς ἰδέας τῆς ἰσότητος εἰς τὴν ἐσχάτην ἀδικίαν ἐν Ρωσίᾳ· διότι ἡ ἰσότης καὶ ἡ Δικαιοσύνη εἶναι ἰδέαι, αἵτινες τότε μόνον δύνανται νὰ διέπουν τὰ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν αὐταὶ αὐταὶ πηγάζουν ἐξ ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνώτεραι αὐτῶν καὶ βαθύτερας ἔχουν τὰς ρίζας ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ. Εἶναι δὲ αἱ ἰδέαι αὐταὶ αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ἐν γένει εἰς κόσμον ἕτερον παρὰ τὸν ὑλικόν. Μόνον αὐταὶ δύνανται νὰ γίνουν θεμέλιον ἀσφαλές τῆς ἰδέας τῆς Δικαιοσύνης· αὕτη ἄνευ αὐτῶν εὐκόλως ἐξουθενοῦται. Διὰ τοῦτο εἰς ἡμᾶς φαίνεται, ὅτι ὁ πλατωνικὸς σοσιαλισμὸς εἶναι ἀπείρως βαθύτερος καὶ ἀπείρως πλησιέστερος πρὸς τὴν πραγματικὴν ζωὴν καὶ ἐπομένως καὶ συντελεστικώτερος εἰς τὴν δικαιοτέραν αὐτῆς διαρρύθμισιν παρὰ ὁ σημερινὸς ὑλόφρων σοσιαλισμὸς, ὅστις ἐπιπολαίως, ἕνεκα τῆς νοσηρᾶς, ὑπερβολικῆς πρὸς τὸν ἔξω κόσμον στροφῆς τῆς συνειδήσεως, προσέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος ἄνευ τῆς ἀναγκαίας βαθύτερας αὐτῆς θεμελιώσεως ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς, ψυχικῆς πραγματικότητος, ἣτις κατ' οὐδὲν ὑπολείπεται εἰς λόγον κύρους τῆς ἐξωτερικῆς. Ἀκριβῶς δὲ ἡ διαστροφή αὕτη τῆς ἰσότητος εἰς τὴν ἐσχάτην ἀδικίαν ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἡ εἰς τὴν χειρίστην μερίδα τῆς καλουμένης ἀστικῆς τάξεως μετὰστασις πλείστων ἀρχηγῶν τοῦ ὑλόφρονος σοσιαλισμοῦ, εὐθύς ὡς κατῴρθωσαν διὰ παντοίων μέσων νὰ πλουτήσουν, μαρτυροῦν λαμπρῶς, ὅτι ἡ θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ τούτου εἶναι μία τῶν κατ' ἔσοχὴν ἀφισταμένων τῆς πραγματικότητος, εἶναι καθαρὰ οὐτοπία, καθὼς εἶναι καθαρὰ οὐτοπία καὶ ἡ θεωρία ἡ ὑπερβολικῶς καταφρονοῦσα τὸν ἔξω κόσμον, δηλαδὴ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ κ.τ.τ. Πᾶσα πολιτικὴ θεωρία ἀπορρέουσα εἴτε ἐκ τῆς εἰς ἄκραν ὑπερβολὴν ἀνελθούσης ἐξωστρεφείας εἴτε ἐκ τῆς εἰς ἄκραν ὑπερβολὴν ἀνυψωθείσης ἐνδοστρεφείας εἶναι οὐτοπία καὶ ἐπομένως πᾶσα ἀπόπειρα ἐφαρμογῆς αὐτῆς θὰ ναυαγή· διότι παραγνωρίζεται καὶ ἀπώθειται ὁ ἔ-

τερος τῶν δύο κόσμων, οἵτινες ὁμοῦ λαμβανόμενοι ἀποτελοῦν τὴν ἀληθινὴν ἀνθρωπίνην πραγματικότητα.

Ἄς συνοψίσωμεν νῦν δι' ὀλιγίστων τὰ λεχθέντα.

Ὁ κομμουνισμὸς καὶ ἐν γένει ὁ ὑλόφρων σοσιαλισμὸς εἶναι ἡ καθαρωτάτη καὶ γησιωτάτη ἔκφρασις τοῦ εἰς νοσηρὰν ὑπερτροφίαν προαχθέντος ἐξωστρεφοῦς πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας. Ἄκρως μονομερῆς ἄρα ὢν ἀποβαίνει θηριώδης ἐνεκὰ τῆς ἀπωθήσεως καὶ ἐπομένως μὴ ἀναπτύξεως τῶν δημιουργημάτων τῆς ἐνδοστρεφείας. Ἡ μονομέρεια δὲ αὕτη καθιστᾷ αὐτὸν καὶ ἀνεφάρμοστον, ἐπομένως καὶ πρακτικῶς ἀχρηστον.

Ἄλλ' ἐὰν ταῦτα οὕτως ἔχουν, οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται πρὸς ἀνάρρωσιν τῆς πεπολιτισμένης ἀνθρωπότητος ἢ ὁ περιορισμὸς τῆς ἐξωστρεφείας καὶ ἡ ἐπίτασις τῆς ἐνδοστρεφείας.

Ὅτι δὲ τοῦτο ἤρχισε νὰ συμβαίῃ ἀπὸ τινος χρόνου συμφῶνως πρὸς τὸν ἡρακλείτειον νόμον τῆς ἐναντιοτροπῆς, θὰ προσπαθήσωμεν νῦν νὰ καταδείξωμεν,

γ) Ἡ ἀναφανείσα καὶ ὀσημέραι ἐπισχυομένη ἐνδοστρέφεια.

Ταύτης τὰ τεκμήρια θὰ παραθέσωμεν ἀκολουθοῦντες τὴν αὐτὴν σειρὰν, ἣν ἠκολουθήσαμεν καὶ ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν τεκμηρίων τῆς ἐπικρατούσης ἐξωστρεφείας.

1. Ἡ ἐπιστήμη.

Ἡ θεωρητικὴ φυσικὴ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους διδάσκει περὶ τῆς ὕλης, ὅτι εἶναι κίνησις ἠλεκτρικὴ, τὴν ὁποίαν ἀντιλαμβανόμεθα οὕτως ἀδρομερῆ ἐνεκὰ τῆς εἰδικῆς τῶν αἰσθητηρίων ἡμῶν ὀργάνων κατασκευῆς. Ὅθεν δύναται τις νὰ λέγῃ, ὅτι τὴν σήμερον ἡ φυσικὴ ἐξηύλωσε τὴν ὕλην, καίτοι βέβαια ἐξακολουθεῖ ἰσχύουσα ἐν αὐτῇ ἡ μηχανικὴ αἰτιότης. Οἱ δὲ βαθυνούστεροι τῶν συγχρόνων βιολόγων ἢ